

Jaarplan procestoetsing 2027

Reguleringsmethode systeembeheerders 2027–2031 (REG 2027)

1 Inleiding

Met ingang van 2027 reguleert de ACM de systeembeheerders volgens een nieuwe methode (REG 2027), vastgelegd in de methodebesluiten voor de periode 2027–2031. Een kernonderdeel van deze methode is dat de ACM de doelmatigheid van de bedrijfsvoering niet langer uitsluitend achteraf beoordeelt, maar de bedrijfsprocessen van systeembeheerders ook inhoudelijk toetst. Het doel hiervan is tweeledig: ruimte bieden aan de investeringen die nodig zijn voor de energietransitie, en tegelijk waarborgen dat die investeringen doelmatig zijn, zodat onnodige kosten niet via de tarieven bij netgebruikers terechtkomen.

Deze procestoetsing maakt deel uit van een breder stelsel van waarborgen voor de efficiëntie van kosten (Hoofdstuk 7, §7.2 van het methodebesluit), naast monitoring van de kostenontwikkeling, onderzoek en interventie. De procestoetsing wordt jaarlijks ingevuld via een vaste planningscyclus: marktpartijen worden in maart uitgenodigd processen, onderwerpen en signalen voor te dragen, waarna de ACM op basis daarvan een jaarplan opstelt, dit in voorlopige vorm presenteert en uiteindelijk vaststelt.

Dit jaarplan beschrijft welke processen de ACM in 2027 toetst en met welke focus. De keuzes hierin zijn gebaseerd op de uitvraag onder marktpartijen van maart 2026 en op de prioriteringscriteria die in de methode zijn vastgelegd. De methode geeft daarbij richting aan de selectie: de aandacht gaat in het bijzonder uit naar processen waarin systeembeheerders tot (des)investeringen komen, en naar besluitvormingsprocessen — bijvoorbeeld op het gebied van risicomanagement en aanbestedingen — gericht op verbetermogelijkheden die de energietransitie versnellen. Het concept van dit jaarplan is in juni 2026 aan de marktpartijen voorgelegd; het volgende hoofdstuk beschrijft hoe de ACM de ontvangen reacties heeft gewogen.

2 Consultatie en verwerking van de reacties

Het concept van dit jaarplan is in juni 2026 aan de marktpartijen gestuurd, met het verzoek daarop te reageren. De ACM heeft zes reacties ontvangen: van systeembeheerders en van organisaties die netgebruikers en marktpartijen vertegenwoordigen. De ACM dankt de indieners voor hun betrokkenheid. Zonder de reacties hier afzonderlijk weer te geven, staat de ACM in dit hoofdstuk stil bij de hoofdlijnen daarvan en bij de manier waarop zij die heeft meegewogen.

Op hoofdlijnen wordt de gekozen aanpak breed onderschreven: de systemische insteek, de nadruk op leren en structureel verbeteren in plaats van het afrekenen van incidenten, en de keuze om in 2027 te beginnen met één proces per systeembeheerder, verdeeld over de sector. De reacties geven de ACM geen aanleiding de keuzes in dit jaarplan te wijzigen. Zij leiden wel tot verduidelijking van de werkwijze op een aantal punten, die hieronder zijn beschreven.

Verschillende partijen vragen zich af of het toetsen van één proces per systeembeheerder voldoende is om uitspraken te doen over doelmatigheid, en of daarmee niet te laat conclusies volgen. Ook is gevraagd hetzelfde proces bij meerdere systeembeheerders op gestandaardiseerde wijze te toetsen, en

om vastgestelde inefficiënties financieel te laten doorwerken. De ACM begrijpt deze wens naar tempo en effect. Tegelijk is de procestoetsing één van de waarborgen uit het methodebesluit, naast de monitoring van de kostenontwikkeling, onderzoek en interventie; het is niet het instrument waarmee kosten rechtstreeks worden gecorrigeerd. De opbouw is bovendien meerjarig bedoeld. Doordat elk van de drie processen in 2027 bij meerdere systeembeheerders wordt getoetst, ontstaat al in het eerste jaar vergelijkingsmateriaal binnen een proces; in de jaren daarna breidt dat beeld zich uit over processen en organisaties.

Daar staat de vraag om maatwerk tegenover. Systeembeheerders wijzen erop dat hun organisaties verschillen in taak, omvang en context, en dat een landelijke systeembeheerder zich niet zonder meer laat vergelijken met regionale systeembeheerders. De ACM onderschrijft dat de toetsing geen één-op-één vergelijking van uitkomsten is. De scan wordt afgestemd op het type proces en op de aard en omvang van de systeembeheerder, en bij het duiden van de resultaten houdt de ACM rekening met de omstandigheden waarin een systeembeheerder zijn taken uitvoert. Waar dat de kwaliteit van de toetsing ten goede komt, kan de ACM externe deskundigheid betrekken.

Over de pilot in 2026 lopen de reacties uiteen: enkele systeembeheerders zien de pilot als een nuttige manier om scope, capaciteit en planning voor 2027 in te schatten, terwijl andere vragen de pilot te schrappen vanwege de werkdruk in het najaar van 2026. De ACM heeft begrip voor die zorg en hecht tegelijk aan het beproeven van de aanpak voordat de toetsingen in 2027 beginnen. De pilot gaat daarom door, maar is bedoeld als een lichtere versie van de toetsingen die vanaf 2027 worden uitgevoerd. De voorbereiding richt zich met name op bestaande documentatie en op afspraken over de interne organisatie, zodat de scope van het bezoek duidelijk is en de juiste mensen aan tafel zitten. De invulling en de timing stemt de ACM af met de betrokken systeembeheerders.

Verder is gevraagd om vooraf inzicht in de beoordelingscriteria en om duidelijkheid over de afbakening van de gekozen processen. De ACM bespreekt de aandachtspunten voor de beoordeling van bedrijfsvoeringsprocessen met de marktpartijen, en deelt deze voorafgaand aan de pilot toetsing met de betrokken systeembeheerder. De precieze afbakening komt aan de orde in de voorbereiding per toetsing. Bij risicomanagement geldt daarbij dat de risico's rond investeringsprojecten een belangrijk onderdeel van dat proces vormen; bij planning & control ligt de nadruk op de financiële planning- en controlcyclus.

Ten slotte is aandacht gevraagd voor de administratieve lasten, de voorspelbaarheid van het jaarplan en de vertrouwelijkheid van bedrijfsgevoelige informatie. De ACM plant de gesprekken over scope en planning zo spoedig mogelijk zodat de vakantieperiode geen druk op de voorbereiding legt, en stemt de procestoetsing intern af op het toezicht op het investeringsplan en het kwaliteitsplan om dubbel werk te voorkomen. Van de ruimte om dit jaarplan gedurende het jaar aan te passen maakt de ACM alleen gebruik wanneer nieuwe inzichten of signalen daartoe aanleiding geven. Voor de omgang met vertrouwelijke informatie geldt onverkort wat in het laatste hoofdstuk is beschreven: wederhoor vooraf, en publicatie op een niveau dat niet herleidbaar is tot individuele systeembeheerders.

3 Doel en reikwijdte van de toetsing in 2027

In 2027 toetst de ACM bij elke systeembeheerder in eerste instantie één overkoepelend bedrijfsproces. Door in dit eerste jaar bij alle systeembeheerders één proces te toetsen, bouwt de ACM een eerste, vergelijkbaar beeld op van de procesvolwassenheid in de sector en legt zij de basis voor de toetsingen in de jaren daarna. De ACM kan later alsnog besluiten meer dan één proces per systeembeheerder te toetsen.

De ACM richt zich in 2027 op drie processen: risicomanagement, aanbesteding en planning & control. Deze keuze volgt uit eerdere bevindingen van de ACM en uit de feedback die marktpartijen hebben

gegeven in de uitvraag van maart 2026. De keuze sluit aan op de prioritering die in de methode is vastgelegd, waarin de aandacht in het bijzonder uitgaat naar besluitvormingsprocessen en naar processen waarin systeembeheerders tot (des)investeringen komen.

Deze drie processen zijn gekozen omdat zij een groot deel van de kosten van systeembeheerders beïnvloeden. Beslissingen over risico's, inkoop en de inzet van middelen werken direct door in de hoogte en de doelmatigheid van de uitgaven. De efficiëntie en effectiviteit van juist deze processen is daarom van groot belang voor het beheersen van de kosten die uiteindelijk via de tarieven bij netgebruikers terechtkomen.

De ACM kiest bij de procestoetsing bewust voor een systemische insteek. Naast het achteraf beoordelen van kostenontwikkelingen, kijkt de ACM naar de volwassenheid van de processen waarmee een systeembeheerder zijn keuzes maakt en uitvoert. Daarmee ligt de nadruk op de structurele inrichting van de bedrijfsvoering — uiteindelijk op het niveau van sturing en organisatie — en op het stimuleren van leren en verbeteren in plaats van het afrekenen van incidenten. In 2027 toetst de ACM per systeembeheerder één proces; dat vormt een eerste, gerichte doorsnede. Door de toetsing meerjarig en bij alle systeembeheerders op te zetten, bouwt de ACM dit stapsgewijs uit tot een samenhangend beeld van de bedrijfsvoering per systeembeheerder en van de sector als geheel.

4 Verdeling van de processen over de systeembeheerders

De drie processen worden in 2027 als volgt over de systeembeheerders verdeeld. Bij de indeling is ernaar gestreefd elk proces te toetsen bij een mix van systeembeheerders — landelijk en regionaal, groot en klein — zodat de ACM binnen één proces over verschillende systeembeheerders kan vergelijken.

Systeembeheerder	Te toetsen proces in 2027
TenneT	Risicomanagement
Stedin	Planning & Control
Coteg	Risicomanagement
GTS	Aanbesteding
Liander	Aanbesteding
Rendo	Aanbesteding
Enexis	Planning & Control
Westland Infra	Planning & Control

De verdeling is indicatief; de ACM kan deze op grond van nieuwe inzichten of de voorbereiding met de systeembeheerders nog aanpassen.

5 Methode van toetsing

Voor het doorlichten van de processen is de ACM in eerste instantie van plan gebruik te maken van een scan waarmee de volwassenheid van een proces wordt beoordeeld. Met zo'n scan beoordeelt de ACM, onder meer op basis van gesprekken met betrokken medewerkers van de systeembeheerder, hoe volwassen een proces is ingericht. De scan wordt afgestemd op het type proces en op de aard en omvang van de systeembeheerder, zodat de toetsing aansluit bij de praktijk van die specifieke organisatie en de uitkomsten goed te duiden zijn.

Om de aanpak te beproeven en aan te scherpen, voert de ACM in 2026 een pilot uit. In die pilot bezoekt de ACM alvast enkele systeembeheerders en toetst zij een proces aan de hand van een dergelijke scan. De pilot is opgezet als een lichtere versie van de toetsingen vanaf 2027, zodat de belasting voor de betrokken systeembeheerders in het najaar van 2026 beperkt blijft. De voorbereiding richt zich op

bestaande documentatie en op afspraken over de interne organisatie, zodat de scope van het bezoek duidelijk is en de juiste mensen aan tafel zitten. De ervaringen uit de pilot gebruikt de ACM om de scan en de werkwijze te verbeteren voordat de toetsingen in 2027 van start gaan, en om de tijdsbesteding per toetsing beter in te schatten.

Zoals in de sectorovereenkomst is afgesproken, bespreekt de ACM met de marktpartijen de criteria voor de beoordeling van de bedrijfsvoeringsprocessen en de gronden waarop een procestoetsingsmethode wordt gekozen.

6 Scope, aansluiting op de bedrijfsvoering en planning

Na de vaststelling van dit jaarplan stelt de ACM, in gesprek met de systeembeheerders, de precieze scope van elke toetsing vast. De ACM hanteert geen vast format dat zij over de systeembeheerders heen oplegt: elke systeembeheerder heeft zijn eigen bedrijfsvoering georganiseerd en het onderzoek moet aansluiten bij de wijze waarop het betreffende proces bij die systeembeheerder is ingericht. Tegelijkertijd streeft de ACM ernaar om bij vergelijkbare toetsingsprocessen zoveel mogelijk een gemeenschappelijke toetsingsbasis te hanteren. Hierdoor wordt enerzijds recht gedaan aan de specifieke inrichting van processen bij individuele systeembeheerders en ontstaat anderzijds een consistente basis voor het beoordelen van de kwaliteit en beheersing van vergelijkbare processen binnen de sector. De scope voor iedere toetsing en voor iedere systeembeheerder wordt daarom afzonderlijk vastgelegd. Op die manier toetst de ACM het proces zoals het in de praktijk functioneert, en niet een theoretisch model daarvan.

In datzelfde gesprek maken de ACM en de systeembeheerder samen afspraken over de planning: een moment voor de voorbereiding en een moment voor het bezoek. Zo houden beide partijen voldoende tijd om de toetsing zorgvuldig voor te bereiden.

Dit jaarplan is een richtinggevend kader en blijft flexibel. De ACM kan het gedurende het jaar aanpassen wanneer nieuwe inzichten, signalen of omstandigheden daartoe aanleiding geven.

7 Terugkoppeling, publicatie en vervolg

Zoals beschreven in de sectorovereenkomst koppelt de ACM de uitkomsten van de procestoetsing zorgvuldig terug. Voordat de ACM tot publicatie overgaat, deelt zij haar voorlopige conclusies en analyses schriftelijk met de betrokken systeembeheerder en stelt zij deze in de gelegenheid daarop binnen een redelijke termijn te reageren. De ACM neemt geen vervolgstappen voordat deze uitwisseling heeft plaatsgevonden, en licht toe hoe de reactie van de systeembeheerder is meegewogen.

De ACM rapporteert over haar werkzaamheden conform het methodebesluit en de Sectorovereenkomst. Gedurende de looptijd van de reguleringsperiode publiceert de ACM twee keer per jaar, in juni en december, een verslag van haar werkzaamheden in het kader van de waarborgen en de resultaten daarvan. Het verslag dat in december verschijnt, bevat tevens de inzichten uit monitoring en procestoetsing. De ACM organiseert jaarlijks een bijeenkomst om dit verslag toe te lichten.

Bij elke publicatie waarborgt de ACM de vertrouwelijkheid van bedrijfsgevoelige informatie. Publicaties leiden niet tot openbaarwording van vertrouwelijke informatie, en resultaten worden zodanig gepresenteerd dat zij niet herleidbaar zijn tot individuele systeembeheerders. De betrokken systeembeheerder wordt voorafgaand aan publicatie in de gelegenheid gesteld om gemotiveerd aan te geven of een publicatie vertrouwelijke informatie bevat.

De uitkomsten van de toetsingen in 2027 vormen daarnaast input voor de doorontwikkeling van de procestoetsing en voor de jaarplannen van de volgende jaren. De ACM evalueert de doelmatigheid van

de procestoetsing met ingang van maart 2028 jaarlijks, en organiseert daarvoor een bijeenkomst waarvoor alle marktpartijen worden uitgenodigd om hun reflecties te delen. Die input betreft de ACM bij het nieuw op te stellen jaarplan.